

Міністерство освіти і науки України
Маріупольський державний університет
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка (Україна)
Мінський державний лінгвістичний університет (Республіка Білорусь)
Університет Мессіни (Республіка Італія)
Frisby's College (Велика Британія)

**ДИСКУРС У СУЧАСНОМУ НАУКОВОМУ, СОЦІОКУЛЬТУРНОМУ ТА
ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРІ**

**ДИСКУРС В СОВРЕМЕННОМ НАУЧНОМ СОЦИОКУЛЬТУРНОМ И
ИНФОРМАЦИОННОМ ПРОСТРАНСТВЕ**

**DISCOURSE IN MODERN SCIENTIFIC, SOCIO-CULTURAL AND
INFORMATIONAL FIELD**

**Збірник тез доповідей
Міжнародної науково-практичної конференції**

24 – 25 травня 2013 року

Маріуполь – 2013

Дискурс у сучасному науковому, соціокультурному та інформаційному просторі:
збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції «Дискурс у сучасному науковому, соціокультурному та інформаційному просторі». 24-25 травня 2013 року. / за заг. ред. професора І. В. Соколової. – Маріуполь: МДУ, 2013. – 259 с.

Друкується за рішенням Вченої ради Маріупольського державного університету
(протокол № 7 від 27 березня 2013 р.)

Редакційна колегія

Голова – Соколова І. В. д.пед.н., професор, декан факультету іноземних мов
Маріупольського державного університету

Члени редколегії: Горлатов А. М., д.філол.н., професор, Глушак Т. С., д.філол.н.,
професор (Республіка Білорусь); Зінченко В. П., к.пед.н., доцент;
Кеба О. В., д.філол.н., професор; Сабадаш Ю. С., д.культур.н.,
професор; Теркулов В. І., д.філол.н., професор; Ткаченко А. О.,
д.філол.н., професор; Харлан О. Д., д.філол.н., професор;
Бумбур Ю. М., к.філол.н., доцент; Балабан О. О., к.філол.н., доцент;
Назаренко Н. І., к.філол.н., доцент.

Збірник містить тези доповідей учасників Міжнародної науково-практичної конференції «Дискурс у сучасному науковому, соціокультурному та інформаційному просторі», які висвітлюють когнітивні, комунікативні та інші аспекти дискурсу у мовознавстві; ціннісні орієнтири інституціональних видів дискурсів ХХІ століття; особливості літературного та педагогічного дискурсів.

Видання адресовано науковцям, викладачам, аспірантам та студентам.

**Редакція не несе відповідальності за авторський стиль праць,
опублікованих у збірнику**

**ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ДИСКУРСИВНИХ
УМІНЬ МЕНЕДЖЕРІВ ОСВІТИ В УМОВАХ МАГІСТРАТУРИ**

Зміна завдань сучасної загальноосвітньої школи обумовлює вдосконалення змісту праці менеджерів освіти, що, у свою чергу, актуалізує проблеми підготовки керівників освітніх закладів, зокрема в умовах магістратури. Вагомою складовою її якості виступає добре сформована комунікативна, у тому числі дискурсивна компетенція, що виявляється в мовленнєвій поведінці менеджера освіти. Специфічними категоріями управлінської комунікації тут є риторико-педагогічний ідеал, гармонізований педагогічний діалог, образ керівника-ритора (А.К.Михальська).

Отже, дискурсивні вміння керівника освітнього закладу – це вміння, що забезпечують ефективне здійснення мовленнєво-мислительних операцій у межах управлінського процесу та гармонізують відносини між його учасниками. Базисом їх формування є еталонна матриця мовної особистості менеджера освіти, орієнтована на виявлення деструктивних процесів та потенції керівника й підлеглих, вдосконалення дискурсивних умінь менеджера освіти як таких, що забезпечують ефективне здійснення функцій керівника в межах управління діяльністю освітнього закладу [5].

Розробка ефективних технологій формування дискурсивних умінь майбутніх менеджерів освіти має базуватися на комплексі методологічних підходів, що обумовлюють багатоаспектний розгляд змісту педагогічного дискурсу. До таких підходів належать, перш за все, базові положення когнітивної семантики та концептуальні ідеї синергетики, у межах яких дискурс розглядається як мовленнєвий простір, локалізація якого визначається конкретною сферою комунікації, зокрема – професійним середовищем, у межах якого вирізняються окремі дискурсивні модули.

Модус як спосіб дії (комунікації) керівника формується на підставі усвідомлення професійно-практичної спрямованості управлінської діяльності, необхідності самовираження учасників управлінського циклу, співпраці та співтворчості; закріплюється шляхом практичної участі магістра у розв'язанні професійних завдань, пов'язаних з організацією комунікативної взаємодії, що обумовлює необхідність формування дискурсивних умінь менеджерів освіти на різних рівнях.

Макрорівень передбачає усвідомлення майбутніми керівниками освітнього закладу себе як носія статусно-орієнтованого інституційного мовлення та реалізується через оволодіння ними основами ораторського мистецтва засобами виступів на семінарських заняттях з навчальних курсів «Українська мова (науки, аналітичної форми управління)», «Іноземна мова ділового спрямування», «Філософія освіти», «Соціологія управління», «Історія управління освітою в Україні та регіоні», «Регіональні проблеми управління освітою»; у межах участі в наукових семінарах, «круглих столах», науково-практичних конференціях тощо. Така участь забезпечує оволодіння магістрами базовими дискурсивними поняттями - «модус (дискурсу)», «дискурсна формація» (М.Фуко), «порядок дискурсу» (Н.Феарклоу), «регістр (дискурсу)» тощо).

Базовими диференційними ознаками сформованості дискурсивних умінь майбутніх менеджерів освіти на мезорівні є усвідомлення ними головних рис комунікативної взаємодії з підлеглими, якими є:

- діалогічність (відкритість поведінки керівника, його готовність до спілкування «на рівних», до сприйняття позиції, судження, думки колег, здатність викликати відгук на власні висловлювання та дії) [1];
- аксіологічність (прийняття цінностей, тобто норм, що регламентують управлінську діяльність та виступають як пізнавально-діюча система, яка виконує роль

посередника між суспільною думкою щодо сучасних проблем управління освітнім закладом та діяльністю керівника освітнього закладу);

- реверсивність (постійне та різноманітне варіювання змісту й форми управлінської комунікації) [5, с.12];

- інтерактивність (взаємодія керівника та підлеглих в конкретній ситуації за допомогою вербальних і невербальних засобів мовного коду) [2, с. 326];

- ретивність (синхронно-групове залучення учасників дискурсу до процесу мовленнєвої взаємодії, передача колективних знань колективному адресату) [5, с.13].

Основою формування дискусивних умінь на мезорівні постає оволодіння магістрами змістом навчальних курсів «Теорія та практика управління освітнім закладом», «Менеджмент організації», «Управління персоналом», «Педагогічна майстерність керівника освітнього закладу», «Психологія управління», «Самоменеджмент керівника», у межах яких здійснюється спостереження та аналіз реальних професійних ситуацій, моделювання управлінської діяльності, розв'язання психологічних завдань професійного спрямування, самоаналіз власних управлінських дій тощо.

Завдання формування дискусивних умінь на мікрорівні вирішуються засобами включення кожного магістра у систему практичної професійної діяльності, основою якої є рефлексивність. Педагогічна рефлексія - це методологічна дія, яка дозволяє здійснити цикл управління: збирання інформації стосовно ситуації, що склалася, її оцінювання, вибір критеріїв оптимальності та обмежень, обґрунтування способу діяльності та його втілення. Вона спрямована на обґрунтування факторів, які впливають на ситуацію, суперечностей, що виникають під час дії факторів, визначенні на цьому підґрунті проблеми і способів її вирішення [3].

Саме протягом безвідривної педагогічної практики на керівних посадах в конкретних загальноосвітніх закладах майбутні менеджери освіти оволодівають вміннями, що гармонізують педагогічний дискурс:

- 1) змістовими (здійснення дискусивної реалізації: досягнення згоди, взаєморозуміння суб'єктів);

- 2) формальними (створення умов для дискусивної організації: зближення, єднання суб'єктів, спільна організація та впорядкованість їхньої діяльності);

- 3) інтенційними (забезпечення дискусивної спрямованості: результативність, успішність, ефективна взаємодія суб'єктів).

Таким чином, формування дискусивних умінь майбутніх менеджерів освіти є багатоаспектною проблемою, що потребує наукового аналізу, методологічного обґрунтування та розробки його ефективної методики у контексті викладання кожної з фахових дисциплін та в межах комплексу педагогічних практик.

Література

1. Бахтин М.М. Эстетика словесного творчества / М.М.Бахтин. – М.: Наука. - 2008. – 110 с.
2. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики / Ф. С. Бацевич. – К.: Видавничий центр «Академія», 2004. – 360 с.
3. Дмитренко Т.О. Концептуальні засади формування понятійного базису педагогіки / Т.О.Дмитренко, К.В.Яресько // Проблеми інженерно-педагогічної освіти: зб. наук. пр. / Укр. інж.-пед. акад. – Х., 2008. – Вип. 21. – С. 18–24.
4. Прохорова О.Н. Реверсивность как средство концептуализации в разноструктурных языках [Електронний ресурс]. – Режим жоступу : http://www.rusnauka.com/4_SND_2013/Philologia/4_127846.doc.htm - Назва з екрану.
5. Щербинина Ю.В. Педагогический дискурс: мыслить – говорить – действовать. Учеб. пособие / Ю.В. Щербинина. – М.: Флинта. – 2010. – 440 с.